

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра політичних наук і права

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з
навчальної дисципліни**

«ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ»

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 052 «Політологія».**

ОПП «Політологія»

**Укладач: доктор політичних наук,
професор, професор кафедри політичних
наук і права Гедікова Н. П.**

УДК : 32:303.446(075.8)
ББК 66

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 9 від 22.01.2026 року)*

Рецензенти:

Коч С. В., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Гедікова Н. П. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Порівняльна політологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія» (ОПП Політологія). Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2026. 64 с. (2,9 д.а.)

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Порівняльна політологія» містять навчально-тематичний план практичних занять, завдання до практичних занять, питання для обговорювання, закріплення й перевірки знань здобувачів, питання та завдання для самостійного опрацювання певної частини курсу, творчо-аналітичні завдання, приблизну тематику індивідуальних навчально-дослідних завдань та методичні рекомендації щодо їх виконання, тестові завдання, питання до екзамену, а також систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю з поясненнями, список рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	9
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади порівняльної політології.	13
<i>Тема 1. Порівняльна політологія як наукова дисципліна. Методологія і методи.</i>	13
Практичне заняття 1.	13
Практичне заняття 2.	14
<i>Тема 2. Становлення і розвиток порівняльної політології.</i>	15
Практичне заняття 3.	15
Практичне заняття 4.	15
<i>Тема 3. Теорія раціонального вибору, неоінституціоналізм та політика.</i>	16
Практичне заняття 5.	16
<i>Тема 4. Порівняльний аналіз політичної модернізації.</i>	17
Практичне заняття 6.	17
<i>Тема 5. Політичні мережі та порівняльна політологія.</i>	18
Практичне заняття 7.	18
Змістовий модуль II. Порівняльний аналіз політичних систем і режимів, форм державного устрою і правління.	19
<i>Тема 6. Порівняльний аналіз політичних систем і режимів.</i>	19
Практичне заняття 8.	19
Практичне заняття 9.	20
<i>Тема 7. Демократія як об'єкт порівняльного вивчення. Вимірювання демократії.</i>	21
Практичне заняття 10.	21
Практичне заняття 11.	22
Практичне заняття 12.	22
<i>Тема 8. Порівняльний аналіз форм державного устрою і правління.</i>	24
Практичне заняття 13.	24
Практичне заняття 14.	24
Змістовий модуль III. Інституційні змінні порівняльного аналізу.	25

<i>Тема 9. Інститут глави держави: порівняльний аналіз.</i>	25
Практичне заняття 15.	25
Практичне заняття 16.	26
<i>Тема 10. Порівняльний парламентаризм.</i>	26
Практичне заняття 17.	26
Практичне заняття 18.	27
<i>Тема 11. Уряд (виконавча влада) як політичний інститут у порівняльному вимірі.</i>	28
Практичне заняття 19.	28
Практичне заняття 20.	29
<i>Тема 12. Порівняльне вивчення місцевого самоврядування.</i>	30
Практичне заняття 21.	30
<i>Тема 13. Порівняльний аналіз публічної політики.</i>	31
Практичне заняття 22.	31
<i>Тема 14. Порівняльний аналіз партійних і виборчих систем.</i>	32
Практичне заняття 23.	32
Практичне заняття 24.	33
Змістовий модуль 4. Представництво інтересів та політична культура як об'єкти порівняльного дослідження.	34
<i>Тема 15. Порівняльний аналіз артикуляції інтересів і групи інтересів.</i>	34
Практичне заняття 25.	34
<i>Тема 16. Порівняльний аналіз політичної культури.</i>	35
Практичне заняття 26.	35
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ	37
РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	42
РОЗДІЛ 5. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ	51
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	62

ПЕРЕДМОВА

Сучасні соціально-політичні процеси і тенденції розвитку бакалаврських програм напряму «Політологія» актуалізують потребу підготовки майбутніх фахівців, які володіють професійними компетентностями достатніми для ефективного виконання професійних обов'язків в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, громадських організаціях, партіях та інших установах і організаціях політологічного спрямування, що забезпечують здатність ідентифікувати та розв'язувати складні задачі і практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, із застосуванням теорій і методів політичної науки.

Навчальна дисципліна «Порівняльна політологія» входить до складу дисциплін обов'язкової частини професійного циклу підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 052 «Політологія». Вона вивчає політичні феномени переважно всередині країн, виявляючи шляхом порівняльного методу подібності та відмінності та розробляючи тим самим узагальнюючі політологічні концепції. Вивчення даної дисципліни є одним з важливих аспектів підготовки сучасного фахівця-політолога, яка спрямована допомогти йому орієнтуватися в складній і суперечливій обстановці, робити усвідомлений політичний вибір, займати громадянську позицію.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні риси та специфічні відмінності в політичних інститутах і процесах у різних країнах світу та країнах окремих регіонів, що пов'язано зі збором емпіричних даних та проведенням порівняльного аналізу.

Мета вивчення дисципліни «Порівняльна політологія»: формування у здобувачів вищої освіти наукових уявлень про методологічні підходи, що дають можливість порівняльного вивчення політичних інститутів і процесів в різних країнах і регіонах світу, розуміння і оцінки соціально-політичних явищ і процесів, дослідження суб'єктів політичної діяльності та міжінституціональних зв'язків, оволодіння практичними навичками критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної політичної науки, застосування методу порівняльного аналізу, інноваційних підходів для вирішення професійних завдань.

Сформувані мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Дозвіл на використання ІІІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ІІІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Мета: ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані програмні результати навчання.

ПРН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

ПРН02. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово у професійній діяльності.

ПРН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

ПРН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

ПРН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

ПРН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

Очікувані результати навчання дисципліни:

знати:

- сутність предмету порівняльної політології та її місце в системі політичних наук;

- наукові методи, поняття і категорії порівняльної політології;

- сутність порівняльного метода, основи методики порівняльного політичного дослідження;

- історичні аспекти становлення і розвитку порівняльної політології;

- сутність і типологію політичних систем і політичних режимів окремих країн і груп країн, політичних мереж, політичної культури, публічної політики і політичної модернізації;

- вимірjuвальний інструментарій вивчення демократії, інституційних дизайнів держав, партійних систем, виборчих систем;

- основні характеристики та тенденції розвитку політичних інститутів в зарубіжних країнах і Україні;

- основні закономірності та тенденції світового та українського політичного процесу, а також виокремлює коло проблем, які пов'язані з геополітичним виміром зовнішньої та внутрішньої політики будь-якої держави;

уміти:

- використовувати теорії, принципи, методи та поняття порівняльної політології в навчанні та професійній діяльності;

- застосовувати метод порівняльного аналізу, інноваційні підходи для вирішення професійних завдань;

- оцінювати соціально-політичні явища і процеси, закономірності та тенденції розвитку політичної дійсності;

- використовувати аналітичні підходи до аналізу політичної ситуації, політичних процесів і явищ, політичних систем, політичних режимів і політичних інститутів, дослідження суб'єктів політичної діяльності та міжінституціональних зв'язків;

- застосувати певні теорії та методи порівняльної політології в дискусіях щодо методології сучасної політичної науки та застосовувати її в політологічних дослідженнях, у розв'язанні складних спеціалізованих задач в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає вільне володіння фаховою лексикою українською і іноземною мовами для розв'язання фахових комунікативних завдань;

- приймати рішення на підставі самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, критичності і самокритичності;

- ідентифікувати основні теорії, принципи, методи порівняльної політології, основні галузі (напрямки) політичного знання;

- демонструвати знання та навички, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень суспільно-політичних наук, для здійснення критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять порівняльної політології;

- удосконалювати методики політологічного та соціологічного аналізу, підготовки аналітичного матеріалу;

- використовувати набуті теоретичні знання для проведення прикладних політичних досліджень та розробки рекомендацій для органів влади, суспільно-політичних організацій, місцевих і регіональних органів самоврядування.

Здобувачі, які використовують ІІІ для допомоги у виконанні завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ІІІ у роботі;

- пояснити як саме ІІІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків);

- пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ІІІ і в яких аспектах вносено власні корективи.

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Perezарухуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Політика національної безпеки Європи та України».

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК02. Здатність спілкуватися іноземною мовою як усно, так і письмово.

ЗК03. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СКОЗ. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна теорія держави і права», «Політична теорія», «Історія зарубіжної політичної думки», «Прикладна політологія», «Політична соціологія», «Політичні еліти і лідерство», «Партійні та виборчі студії», «Політична культура та ідеології» «Безпекові студії», «Політичні комунікації та PR», «Політичний менеджмент і маркетинг», «Міжнародні відносини».

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси;
- у випадках, коли здобувач освіти бездумно використовує контент ІІІ, не докладаючи зусиль для його аналізу, викладач не зараховує (оцінка 0) роботу, з дозволом повторного виконання завдання.

РОЗДІЛ 1.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань.

Перелік тем практичних занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Усі форми проведення практичних занять передбачають дискусію зі сформульованих питань, з'ясування виділених термінів і понять, обговорення доповідей і виконаних практичних завдань. Основне завдання практичних занять – поглибити і закріпити знання, що одержані здобувачами на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, законодавчими актами, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, тісніше пов'язувати теорію з практикою, уміння самостійно та творчо формулювати свої думки в усній формі, висувати і захищати свої погляди з питань, що розглядаються.

Теми практичних занять

№ теми	Тема заняття Форма заняття	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Семінар «Порівняльна політологія як наукова дисципліна».	2	
1	Семінар «Методологія і методи порівняльної політології».	2	
2	Дискусія «Становлення і розвиток порівняльної політології».	2	
2	Дискусія «Становлення і розвиток порівняльної політології».	2	
3	Семінар «Теорія раціонального вибору, неоінституціоналізм та політика».	2	
4	Дискусія «Порівняльний аналіз політичної модернізації».	2	
5	Семінар «Політичні мережі та порівняльна політологія».	2	
6	Семінар «Порівняльне дослідження політичних систем».	2	
6	Дискусія «Порівняльний аналіз сучасних політичних режимів».	2	
7	Круглий стіл «Демократія як об'єкт порівняльного вивчення».	2	

7	<i>Круглий стіл «Демократія як об'єкт порівняльного вивчення».</i>	2	
7	<i>Семінар «Теоретичні та емпіричні підходи до вимірювання демократії».</i>	2	
8	<i>Дискусія «Порівняльний аналіз форм державного устрою».</i>	2	
8	<i>Дискусія «Порівняльний аналіз форм державного правління».</i>	2	
9	<i>Круглий стіл «Інститут глави держави: порівняльний аналіз».</i>	2	
9	<i>Круглий стіл «Інститут глави держави: порівняльний аналіз».</i>	2	
10	<i>Семінар «Порівняльний парламентаризм».</i>	2	
10	<i>Дискусія «Порівняльний парламентаризм».</i>	2	
11	<i>Семінар «Уряд (виконавча влада) як політичний інститут у порівняльному вимірі».</i>	2	
11	<i>Дискусія «Уряд (виконавча влада) як політичний інститут у порівняльному вимірі».</i>	2	
12	<i>Семінар «Порівняльне вивчення місцевого самоврядування».</i>	2	
13	<i>Дискусія «Порівняльний аналіз публічної політики».</i>	2	
14	<i>Семінар «Порівняльний аналіз партійних систем».</i>	2	
14	<i>Семінар «Порівняльний аналіз сучасних виборчих системи».</i>	2	
15	<i>Дискусія «Порівняльний аналіз артикуляції інтересів і групи інтересів».</i>	2	
16	<i>Дискусія «Порівняльний аналіз політичної культури».</i>	2	
Разом		52	

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувачів є однією з головних форм освітнього процесу. Глибоке розуміння питань багато в чому залежить саме від самостійної роботи. Самостійна робота здобувачів спрямована на те, щоб здобувач був не лише пасивним споживачем знань, але й активним їх творцем, котрий вміє сформулювати проблему, аналізувати шляхи її розв'язання, що передбачає орієнтацію на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей, розвиток вмінь творчого застосування вже набутих знань. Тож, *мета* організації самостійної роботи здобувачів полягає у інтенсифікації вивчення матеріалу, стимулюванні здобувачів до опрацювання додаткових матеріалів з різних джерел, розвитку пізнавальних здібностей, творчої активності.

Самостійна робота здобувачів передбачає:

1. Опрацювання лекційного матеріалу.

2. Самостійне опрацювання окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі.

3. Роботу з науковою літературою та першоджерелами, підручниками та періодичною літературою.

4. Виконання теоретичних та творчо-аналітичних завдань до кожної з тем навчальної дисципліни.

5. Позааудиторну роботу – участь в обговореннях важливих та актуальних питань на науково-практичних конференціях, науково-практичних семінарах, круглих столах.

6. Підготовка до модульного контролю та екзамену.

7. Консультації викладачів.

Кожен із зазначених видів потребує від здобувачів наполегливої самостійної праці. Насамперед, потрібно, щоб кожен здобувач у процесі навчання дотримувався гігієни розумової праці. Викладач дисципліни на початку вивчення дисципліни проводить настановне заняття, особливо зі здобувачами, які оформили індивідуальний графік навчання.

Здійснюється самостійна робота безпосередньо через зміст і методи всіх видів навчальних занять. Самостійна робота здобувачів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від аудиторних навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів, регламентується робочим навчальним планом.

Завдання до самостійної роботи мають унеможливити механічне заучування здобувачами фактичного матеріалу або поверхове знайомство з явищами та процесами. Для отримання позитивної оцінки здобувач повинен не просто продемонструвати володіння певним обсягом знань, а й уміти розв'язувати певні елементи наукових проблем, аналізувати та систематизувати отримані дані, знаходити оригінальні рішення на підставі самостійно здобутої інформації, формулювати й відстоювати власну точку зору. Йдеться, передусім, про самостійне опрацювання навчальної, наукової та довідкової літератури. Рекомендованим елементом цієї роботи здобувачів є ведення записів (допускається й електронний варіант або презентація). Такий підхід сприяє кращому засвоєнню фактичного матеріалу, дає можливість зберегти його в зручному для використання вигляді. Рівень виконання здобувачем самостійної роботи враховується при виставленні підсумкової оцінки за змістовими модулями навчальної дисципліни.

Самостійна робота

№ теми	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		денна	заочна	
1	Порівняльна політологія як наукова дисципліна. Методологія і методи.	5		
2	Становлення і розвиток порівняльної політології.	5		

3	Теорія раціонального вибору, неоінституціоналізм та політика.	3		Індивідуальна, групова співбесіда, усне опитування, перевірка практичних завдань, завдань до самостійної роботи, екзамен
4	Порівняльний аналіз політичної модернізації.	3		
5	Політичні мережі та порівняльна політологія.	3		
6	Порівняльний аналіз політичних систем і режимів.	5		
7	Демократія як об'єкт порівняльного вивчення. Вимірювання демократії.	7		
8	Порівняльний аналіз форм державного устрою і правління.	5		
9	Інститут глави держави: порівняльний аналіз.	3		
10	Порівняльний парламентаризм.	5		
11	Уряд (виконавча влада) як політичний інститут у порівняльному вимірі.	5		
12	Порівняльне вивчення місцевого самоврядування.	3		
13	Порівняльний аналіз публічної політики.	3		
14	Порівняльний аналіз партійних і виборчих систем.	5		
15	Порівняльний аналіз артикуляції інтересів і групи інтересів.	3		
16	Порівняльний аналіз політичної культури.	3		
	Разом:	66		

РОЗДІЛ 2.
ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ

ТЕМА 1. Порівняльна політологія як наукова дисципліна.
Методологія і методи.

Практичне заняття 1. Порівняльна політологія як наукова дисципліна.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Ознаки порівняльної політології як самостійної політологічної субдисципліни.
2. Об'єкт і предмет порівняльної політології.
3. Категоріальний апарат сучасної порівняльної політології.
4. Порівняльна політологія в системі політологічних дисциплін.

Питання для обговорення:

1. Що Ви розумієте під порівняльною політологією?
2. Яким чином співвідносяться поняття «порівняльна політологія», «політична компаративістика», «компаративістика», «порівняльні політичні дослідження»?
3. Обґрунтуйте характер порівняльної політології.
4. Розкрийте зміст об'єкта порівняльної політології.
5. Що входить у предмет порівняльної політології?
6. Чи включає предмет порівняльної політології проблематику світового політичного розвитку?
7. Назвіть основні наукові категорії, якими оперує сучасна порівняльна політологія. Надайте їх визначення.
8. Вкажіть місце і роль порівняльної політології серед інших соціальних і гуманітарних наук?
9. Яким чином співвідносяться порівняльна політологія, теорія політики і політична філософія?
10. Визначте прикладне значення порівняльної політології.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Особливості формаційного підходу в порівняльній політології.
2. Емпіризм країнознавчого підходу і його незадовільність.
3. Теорії середнього рівня.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначте прикладне значення порівняльної політології.

Завдання 2. На конкретних прикладах розкрийте прикладне значення порівняльної політології.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття 2. Методологія і методи порівняльної політології.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Порівняння як метод аналізу.
2. Методологічні проблеми порівняння.
3. Принципи порівняльних досліджень.
4. Види (методи) порівняльних досліджень.
5. Види змінних.
6. Етапи порівняльного дослідження.

Питання для обговорення:

1. Яким чином співвідносяться порівняльна методологія і порівняльний метод?
2. Обґрунтуйте значення порівняльного методу.
3. Що є відмінною рисою порівняння в політиці і політології?
4. Чому політологи не можуть використовувати експеримент в макрополітиці?
5. Розкрийте сутність методологічних проблеми порівняння: проблема «занадто багато змінних – надто мало випадків»; проблеми порівнянності; проблема еквівалентності; проблема відбору; проблема універсальності; проблема вимірювання; проблема інтерпретації; проблема ціннісної нейтральності; проблема Гелтона.
6. Назвіть і охарактеризуйте принципи порівняльних досліджень.
7. Назвіть і охарактеризуйте види (методи) порівняльних досліджень.
8. Розкрийте сутність змінних: залежна, незалежна, втручається.
9. Назвіть і охарактеризуйте етапи порівняльного дослідження.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Порівняння і експеримент. Логіка порівняння і експерименту: загальне і відмінності.
2. Дослідницькі стратегії: стратегія подібностей і стратегія відмінностей.
3. Основні поняття порівняльного аналізу.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначте логіку порівняння і експерименту. Вкажіть загальне і відмінності.

Завдання 2. На конкретних прикладах проілюструйте методи збору і обробки даних.

Результати доповісти на практичному занятті.

ТЕМА 2. Становлення і розвиток порівняльної політології.

Практичне заняття 3. Становлення і розвиток порівняльної політології.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Основні етапи становлення порівняльної політології як науки: загальна характеристика.
2. Початкова стадія становлення порівняльної політології (від Аристотеля до Берка).
3. Становлення порівняльної політології як самостійної галузі знання про політику і політичне життя суспільства (друга половина XIX сторіччя).
4. Становлення порівняльної політології як окремої галузі знання (друга половина XIX сторіччя).
5. Особливості «традиційної» порівняльної політології (перша половина XX сторіччя).
6. Криза порівняльної політології у міжвоєнний період XX ст.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Метод порівняльного аналізу в роботі А. де Токвіля «Демократія в Америці».
2. Історико-порівняльні дослідження Ф. Либера, В. Вільсона.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізуйте вплив стародавніх вчень на ідеї середньовіччя.

Завдання 2. Виберіть одного компаративіста і на прикладі його теорії (поглядів) покажіть специфіку того етапу розвитку порівняльної політології, до якого належав цей вчений.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття 4. Становлення і розвиток порівняльної політології.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Характерні особливості «нової» порівняльної політології (50-70 рр. XX століття).
2. Системний підхід і його вплив на порівняльну політологію.
3. Причини та результати «біхевіоральної революції» в порівняльній політології. Особливість біхевіорального підходу.
4. «Плюралістична» порівняльна політологія. Основні тенденції.

5. Характеристика сучасної порівняльної політології. Основні парадигми та актуальні напрямки досліджень.
6. Основні етапи історії порівняльної політології в Україні.
7. Сучасна вітчизняна школа порівняльної політології.

Питання для роздумів:

1. Які чинники сприяли активному розвитку порівняльної політології з початку 50-х років XX століття.
2. Які історичні переваги біхевіоралізму у порівнянні зі «старим» інституціоналізмом.
3. Яким чином теорія модернізації вплинула на розвиток компаративістики після Другої світової війни?
4. Які переваги «нового» інституціоналізму у порівнянні зі «старим»?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Методологічні положення розроблені учасниками Еванстонського семінару (м. Еванстон, 1952 р.).
2. Вплив чикагської школи (Ч. Мерріам, Г. Ласуелл) на розвиток порівняльної політології у II-й половині XX ст.
3. Досягнення компаративістів Рокканівської школи у створенні «Концептуальної карти Європи».

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Виберіть одного компаративіста і на прикладі його теорії (поглядів) покажіть специфіку того етапу розвитку порівняльної політології, до якого належав цей вчений.

Завдання 2. Охарактеризуйте стан порівняльних політологічних досліджень в сучасній Україні.

Результати доповідати на практичному занятті.

ТЕМА 3. Теорія раціонального вибору, неоінституціоналізм та політика.

Практичне заняття 5. Теорія раціонального вибору, неоінституціоналізм та політика.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Особливості теорії раціонального вибору.
2. Напрями теорії раціональної дії.
3. Неоінституціоналізм і політика.
4. Основні принципи сучасного неоінституціоналізму.

Питання для обговорення:

1. Теорія раціонального вибору в галузі методології порівняльних політологічних досліджень.
2. Теорії «неможливості Ерроу».
3. Принципу «медіанного виборця».
4. Теорія ігор.
5. Значення неоінституціоналізму в порівняльній політології.
6. Основні напрями сучасного неоінституціоналізму, їх характеристика.
7. Принцип методологічного індивідуалізму.
8. Принцип обмеженої раціональності.
9. Принципу максимізації корисності.
10. Теорія опортуністичної поведінки О. Уільямса.
11. Теорія трансакційних видатків.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Ігрові моделі.
2. Неоінституціоналізм, як самостійна теоретико-методологічна парадигма в розвитку політичної науки і порівняльної політології.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. На підставі аналізу основних принципів неоінституціоналізму визначте який з них є найбільш вживаними в сучасних демократичних країнах. Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 2. Визначте та схарактеризуйте загальні риси і відмінності між «новим» і «старим» інституціоналізмом.

Результати доповіді на практичному занятті.

ТЕМА 4. Порівняльний аналіз політичної модернізації.

Практичне заняття 6. Порівняльний аналіз політичної модернізації.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Етапи формування основних положень теорії модернізації (Д. Аптер, Л. Пай, У. Ростоу, С. Гантінгтон, Д. Лернер, Ф. Рігс, К. Дойч та ін.).
2. Моделі політичної модернізації суспільств.
3. Типологія модернізаційних процесів.
4. Основні проблеми та способи регулювання криз модернізації.

Питання для обговорення:

1. Надайте загальну характеристику теорії модернізації.
2. Охарактеризуйте етапи формування основних положень теорії модернізації.
3. Розгляньте структурно-функціональні й історико-генетичні класифікації модернізації.

4. Проаналізуйте природні та форсовані різновиди модернізації. У чому полягає небезпека форсування процесу модернізації, наведіть приклади.
5. Розкрийте зміст поняття «кризи модернізації».
6. Опишіть кризи ідентичності і легітимності, кризи політичної участі, кризи проникнення і поширення.
7. З'ясуйте способи регулювання криз модернізації.
8. Наведіть приклади «сучасної» політичної модернізації в світовому співтоваристві.
9. У чому полягає специфіка політичної модернізації в сучасній Україні?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Аспекти та ознаки політичної модернізації: утвердження суверенітету та конституційності територіальних політичних систем, поділ держави та громадянського суспільства.
2. Досвід модернізації афро-азіатських суспільств у другій половині XX ст.
3. Революції як спосіб політичної модернізації, їх типи, фази та результати.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Охарактеризуйте феномен «кризового синдрому модернізації». Визначте шляхи подолання його негативних наслідків.

Завдання 2. Визначте, які соціальні деформації відбулися в пострадянських суспільствах в умовах проведення системних перетворень?

Результати доповіді на практичному занятті.

ТЕМА 5. Політичні мережі та порівняльна політологія.

Практичне заняття 7. Політичні мережі та порівняльна політологія.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Основні положення теорії політичних мереж.
2. Сутність поняття політичної мережі.
3. Типи політичних мереж.
4. Порівняльне вивчення політичних мереж.
5. Ефективність політичних мереж.

Питання для обговорення:

1. Переваги і основні напрями конфігуративного підходу щодо дослідження політичних мереж.
2. Сутність конструктивістського підходу щодо дослідження політичних мереж.
3. Особливості описово-аналітичного підходу щодо дослідження політичних мереж.
4. Особливості змістовно-аналітичного підходу щодо дослідження політичних мереж.

5. Основні наукові підходи щодо визначення сутності поняття «політична мережа». Яке, на Ваш погляд, є найбільш вживаним?

6. Сутність концепції політичних мереж, розроблену представниками англосаксонської школи (Р. Редис, Д. Марш).

7. Сутність концепції про мережу в політиці, розроблену представниками німецької школи (Т. Берцель).

8. Типи політичних мереж запропоновані Х. Крісі, їх характеристика.

9. Типи політичних мереж запропоновані Р. Родесом, їх характеристика.

10. Сутність елементів політичних мереж (членство, структура, продуктивність, зміни), які виокремлені П. Джоном і А. Коулом у якості залежних змінних.

11. Які незалежні змінні використовують П. Джон і А. Коул для порівняльного дослідження?

12. Ефективність політичних мереж.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Характеристики, які відрізняють політичні мережі від інших форм управлінської діяльності у сфері публічних потреб та інтересів.

2. Типи політичних мереж М. Штокмана та К. Цеггелінка.

3. Цінність мережевого підходу у ХХІ столітті.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Проілюструйте використання теорії політичних мереж як теорії «посередництва інтересів» при вивченні формування політики в країнах Західної Європи, США і Японії, в Латинській Америці.

Завдання 2. На конкретних прикладах покажіть значення мережевого підходу для дослідження міжнародних відносин і формування управлінських структур в об'єднаній Європі.

Результати доповісти на практичному занятті.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ І ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ

ТЕМА 6. Порівняльний аналіз політичних систем і режимів.

Практичне заняття 8. Порівняльне дослідження політичних систем.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Політична система як об'єкт порівняльного вивчення.

2. Моделі політичної системи (Д. Істон, Г. Алмонд, Р. Даль).

3. Типологія політичних систем (Г. Алмонда, Г. Алмонда і Б. Пауелла, Р. Даля, А. Лейпхарта, Ж. Блонделя).

4. Закономірності функціонування політичної системи.

Питання для обговорення:

1. Зміст поняття «політична система».
2. Моделі політичної системи (Д. Істон, Г. Алмонд, Р. Даль), їх характеристика та цикли.
3. Які елементи використовуються для порівняльного аналізу політичних систем?
4. Типи політичної системи за критеріями класифікації (Г. Алмонд, Г. Алмонд і Б. Пауелл, Р. Даль, А. Лейпхарт, Ж. Блондель).
5. Який тип сучасних політичних систем є більш стійким і життєздатним? Аргументуйте свою позицію.
6. За яких умов політична система вважається ефективною?
7. Чи може гарантуватися стабільність у рамках демократичної політичної системи?
8. Розкрийте сутність факторів, що впливають на політичну систему.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Нові підходи до вивчення політичних систем.
2. Гуманітарні критерії ефективності політичних систем.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Поясніть, яким чином географічний, соціально-економічний та культурний фактори впливають на політичну систему.

Завдання 2. Проаналізуйте стабілізуючі чинники функціонування політичної системи.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття 9. Порівняльний аналіз сучасних політичних режимів.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Сутнісні ознаки політичного режиму.
2. Сутнісні параметри типологізацій політичних режимів сучасності у доробках Е. Шілза, Р. Даля, Х. Лінца, С. Хантінгтона, В. Якушика.
3. Класифікація демократичних режимів за А. Лейпхартом.
4. Сучасні типи політичних режимів, їх характеристика.
5. Межі застосування кількісного аналізу для вивчення політичних режимів.
6. Спільні та відмінні риси сучасного демократичного, авторитарного і тоталітарного політичних режимів.
7. За яких причин та в яких умовах формується тоталітаризм? Чи може сучасна демократична держава трансформуватись у тоталітарну?

8. У чому полягає відмітність однопартійного режиму від режиму з домінуючою партією?

9. Вкажіть різницю між гібридним, змішаним та проміжним політичними режимами.

10. Яким, на Вашу думку, є політичний режим сучасної України? Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Політичний режим і опозиція як категорія порівняння.
2. Порівняльне дослідження стійкості недемократичних режимів.
3. Президентський, напівпрезидентський та парламентський режим.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть логічну схему понять: «перехідний» («гібридний») політичний режим, «електоральна демократія», «керована демократія», «авторитарна демократія», «суверенна демократія» «демократура», «псевдодемократія» і. ін.

Завдання 2. Надайте емпіричні приклади застосування індексу демократії «The Economist Intelligence Unit»: схарактеризуйте їх у глобальній та регіональній перспективі.

Результати доповіді на практичному занятті

ТЕМА 7. Демократія як об'єкт порівняльного вивчення. Вимірювання демократії.

Практичне заняття 10. Демократія як об'єкт порівняльного вивчення.

Форма проведення: круглий стіл

Питання для обговорення:

1. Лібералізм – ідейна основа сучасної демократії.
2. Критерії сучасної ліберальної демократії.
3. Умови демократії.
4. Сучасна демократія: сутність особливості.
5. Типології демократії.
6. Моделі демократії Д. Хелда.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Порівняльний аналіз сучасних підходів щодо вивчення демократії.
2. Медисонівська демократія.
3. Вестмінстерська демократія.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Охарактеризуйте трансформацію поняття «демократія».

Завдання 2. Покажіть на конкретних прикладах застосування моделі демократії з прикметниками.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття 11. Демократія як об'єкт порівняльного вивчення.

Форма проведення: круглий стіл

Питання для обговорення:

1. Хвилі демократизації. Основні концепції дослідників.
2. Гіпотеза Ф. Фукуями щодо кінця історії.
3. Консолідація демократії: суть, проблеми, форми.
4. Проблема інституалізації демократичного транзиту і типології перехідних політичних систем.
5. Характеристика і стратегії демократичних транзитів країн Центральної та Східної Європи.
6. Особливості пострадянських трансформацій і демократизації.

Питання для роздумів:

1. Що є відмінною рисою сучасної демократичної хвилі порівняно з попередніми хвилями демократичного процесу?
2. З'ясуйте результати демократичного транзиту в країнах Центральної і Східної Європи.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Праця Ф. Фукуями «Кінець історії та остання людина» (1992 р.).
2. Актуальні проблеми сучасного демократичного будівництва.
3. Основні моделі та шляхи переходу від авторитаризму до демократії.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Окресліть рівень розвитку політій у посткомуністичних країнах Європи.

Завдання 2. З'ясуйте, які основні аргументи наводить Ф. Фукуяма на користь гіпотези кінця історії і виникнення єдиної ліберально-демократичної цивілізації.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття 12. Теоретичні та емпіричні підходи до вимірювання демократії.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Теоретичні підходи до вимірювання демократії.
2. Періоди розвитку демократичних індексів.
3. Індекси демократії.
4. «Рейтинг демократії» як інструмент порівняльного аналізу якості демократії у світі.

5. Порівняльний емпіричний аналіз стану політичних прав і громадянських свобод в світі та рейтингу індексу демократії країн світу.

Питання для обговорення:

1. Назвіть теорії і методології вимірювання політичного режиму.
2. Назвіть та охарактеризуйте логічні періоди у розвитку демократичних індексів.
3. Індекс політичної демократії Ф. Катрайта.
4. Індекс демократичної дії Д. Нейбауера.
5. Індекс демократизації Т. Ванханена.
6. Сутність змінних політична участь і політична конкуренція в індексі демократизації Т. Ванханена?
7. Індекс політичної демократії К. Боллена, і його політичні наслідки.
8. Поясніть сутність категорії Е. Мюллера «інаугурація демократії».
9. Розкрийте сутність демократичного аудиту, поясніть процедуру його здійснення.
10. Схарактеризуйте проєкт «Політичний атлас сучасності».
11. У чому полягає відмінність між Шведським демократичним аудитом і демократичним аудитом Великобританії?
12. Сформулюйте теоретико-методологічні атрибути дослідження якості демократії в проєкті «Рейтинг демократії».
13. Порівняльний емпіричний аналіз:
 - а) політичних прав і громадянських свобод в світі (на прикладі досліджень міжнародної організації Freedom House (Дім свободи));
 - б) рейтингу індексу демократії країн світу (на прикладі досліджень компанії The Economist Intelligence Unit);
 - в) рівня розвитку демократії у країнах перехідного типу (на прикладі досліджень міжнародної організації Freedom House (Дім свободи)).

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Методологія індексу свободи «Дому свободи». Аналіз результатів порівняльних досліджень за останні 10 років.
2. Методологія вимірювання демократії «The Economist Intelligence Unit». Аналіз результатів порівняльних досліджень за останні 10 років.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Систематизуйте особливості вимірювання демократії в проєкті «Свобода у світі».

Завдання 2. Поясніть суть поняття «новий індекс демократизації» К. Херпфера. Розкрийте особливості його реалізації на прикладі посткомуністичних країн Європи.

Результати доповісти на практичному занятті.

ТЕМА 8. Порівняльний аналіз форм державного устрою і правління.

Практичне заняття 13. Порівняльний аналіз форм державного устрою.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Сутність понять «форма держави» і «форма державного устрою».
2. Основні ознаки унітарної держави.
3. Основні ознаки федеративної держави.
4. Зміст поняття «конфедерація».
5. Ознаки конфедерації.
6. Основні відмінності між унітарним, федеративним і конфедеративним політичним державним утворенням.
7. Централізовані та децентралізовані унітарні держави: характеристика, приклади.
8. Характерні ознаки та види автономії.
9. Ознаки за якими класифікуються федеративні держави.
10. Основні відмінності між територіальною федерацією та національною федерацією.
11. Форми федералізму, їх характеристика.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Сучасні тенденції розвитку унітарних держав.
2. Сучасні тенденції розвитку федеративних держав.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначте та схарактеризуйте відмінності між територіальною і національною федераціями.

Завдання 2. Проаналізуйте сучасні тенденції розвитку України.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття 14. Порівняльний аналіз форм державного правління.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Поняття і типологія форм державного правління.
2. Переваги і недоліки різних форм правління. Гіпотеза Х. Лінца.
3. Поняття та ознаки монархії.
4. Монархічні форми державного правління.
5. Поняття та ознаки республіки.
6. Республіканські форми державного правління.

Питання для роздумів:

1. Чим відрізняється монархічна форма правління від республіканської форми правління?

2. Чи узгоджуються принципи демократії з монархічною формою правління?
3. Вкажіть за якою формою правління функції глави держави обмежені та відокремлені від функцій глави уряду.
4. У яких умовах переважно встановлюється президентська республіка?
5. Вкажіть за якою формою правління прийняття рішень здійснюється одноособово або колегіально.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Взаємозв'язок федералізму, демократії та демократизації.
2. Еволюція форм правління (на прикладі пострадянських держав).

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Зробіть аналіз аргументів Х. Лінца, який стверджує про схильності президентської системи до авторитаризму. Висловіть власну позицію.

Завдання 2. У літературі висловлюється думка про те, що сучасний Європейський Союз є федерацією. Що ви думаєте з цього приводу?

Результати доповісти на практичному занятті.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ III. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗМІННІ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ

ТЕМА 9. Інститут глави держави: порівняльний аналіз.

Практичне заняття 15. Інститут глави держави: порівняльний аналіз.

Форма проведення: *круглий стіл*

Питання для обговорення:

1. Місце і роль глави держави у державному механізмі влади.
2. Вступ на посаду, процедура заміщення глави держави у монархічних політичних системах.
3. Позиція глави держави в конституційних монархіях Європи: Великобританія, Швеція, Данія, Бельгія, Іспанія, Нідерланди.
4. Монархічне правління в карликових державах Європи: Люксембург, Ліхтенштейн, Монако.
5. Законодавчо оформлені види відповідальності для глави держави в країнах з монархічною формою правління.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Статус монарха у сучасних державах.
2. Монарх як символ нації і державної влади.
3. Принцип контрасигнації.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Поясніть, у яких випадках можуть проводитися вибори монарха? Аргументуйте свою відповідь, наведіть конкретні приклади.

Завдання 2. На конкретних прикладах покажіть у яких сучасних державах існує колегіальний глава держави. Назвіть підстави.

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття 16. Інститут глави держави: порівняльний аналіз.

Форма проведення: *круглий стіл*

Питання для обговорення:

1. Вибори та заміщення глави держави в країнах з республіканською формою правління.
2. Вимоги щодо кандидатів на посаду президента у республіках.
3. Терміни президентських повноважень і процедура імпичменту.
4. Обсяг повноважень президента США.
5. Характеристика посади президента в напівпрезидентських республіках: Фінляндія, Франція та Португалія.
6. Особливості посади президента в парламентських республіках.
7. Інститут президентства в Україні: становлення та трансформація.
8. Конституційно встановлені види відповідальності для президента як глави держави.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Президент у системі влади за різних форм державного правління.
2. Способи обрання президента.
3. Чинники становлення одноосібної влади глави держави в країнах пострадянського простору.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету проаналізуйте «плюси» та «мінуси» різних методик вимірювання президентської влади, склавши порівняльну таблицю.

Завдання 2. Визначте спільні та відмінні ознаки статусів монарха та президента за парламентарних форм правління.

Результати доповісти на практичному занятті.

ТЕМА 10. Порівняльний парламентаризм.

Практичне заняття 17. Порівняльний парламентаризм.

Форма проведення: *семінар*

План семінару:

1. Місце і роль парламенту в системі поділу влади.

2. Компетенція та функції парламенту в залежності від форми державного правління.
3. Порядок формування парламенту і строк його повноважень.

Питання для обговорення:

1. Яке місце займає парламент в системі поділу влади?
2. У чому полягає сутність і співвідношення категорій парламент і парламентаризм.
3. Вкажіть загальну компетенцію парламенту в залежності від форми державного правління.
4. Проаналізуйте функції парламенту в країнах з різною формою державного правління. Яка із них є визначальною?
5. Назвіть основні переваги і недоліки одно- і двопалатних парламентів.
6. Вкажіть порядок формування однопалатного парламенту і строк його повноважень в сучасних країнах в залежності від форми державного правління.
7. Який існує порядок формування палат парламенту у двопалатному парламенті і строк їх повноважень в сучасних країнах в залежності від форми державного правління.
8. У чому полягає відмінність та особливість верхніх і нижніх палат двопалатних парламентів.
9. Становлення парламентаризму в Україні в порівнянні з країнами пострадянського простору.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Передісторія парламентаризму.
2. Становлення і розвиток англійського парламентаризму.
3. Статус і повноваження Європейського парламенту.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте особливості народного представництва в сучасних європейських країнах (5-6 країн за вибором студента). Які з них, на Вашу думку, є властивими для України?

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття 18. Порівняльний парламентаризм.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Внутрішня організація палат парламентів (керівні органи, парламентські комітети (комісії), парламентські фракції та ін.): способи формування та обсяги компетенцій.
2. Кількісний склад парламентів та їх палат.
3. Якісний склад парламентів.

4. Конституційно-правове положення парламентарія в сучасних країнах в залежності від форми державного правління.
5. Депутатський мандат. Вільний мандат. Імперативний мандат.
6. Депутатський імунітет. Депутатський індемнітет.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Вплив політичних партій на роботу парламенту в європейських і азіатських країнах.
2. Законодавчий процес у парламентах країн з різною їх структурою і різною формою державного правління.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та проаналізуйте сучасні тенденції, які характеризують зміни в структурі парламентів зарубіжних країн (5-6 країн за вибором студента).

Результати доповідати на практичному занятті.

ТЕМА 11. Уряд (виконавча влада) як політичний інститут у порівняльному вимірі.

Практичне заняття 19. Уряд (виконавча влада) як політичний інститут у порівняльному вимірі.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Місце і роль уряду в системі органів державної влади.
2. Порядок формування урядів у сучасних державах.
3. Типологізація урядів.
4. Внутрішня структура і склад урядів.

Питання для обговорення

1. Визначте місце і роль уряду в системі органів державної влади на прикладі країн з різною формою державного правління.
2. Хто може очолювати уряд в державі?
3. Охарактеризуйте парламентську модель формальної процедури створення уряду.
4. Охарактеризуйте позапарламентську модель формальної процедури створення уряду.
5. Охарактеризуйте на основі конкретних прикладів основні типи уряду.
6. Які існують правові обмежувачі влади уряду?
7. Охарактеризуйте континентальну і англосаксонську моделі внутрішньої структури уряду.
8. Визначте статус глави уряду і його роль в сучасних державах: загальне і особливе.

9. Визначте загальне і особливе в статусі і компетенціях міністрів, міністрів без портфеля, парламентських секретарів на основі конкретних прикладів.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Статус уряду в демократичних та авторитарних державах: порівняльний аналіз.
2. Основні моделі коаліційної політики.
3. Типи урядів меншості в європейських парламентських демократіях.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету визначте та схарактеризуйте взаємовідносини уряду з главою держави та законодавчою владою на прикладі країн з різною формою державного правління (5-6 країн за вибором студента).

Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття 20. Уряд (виконавча влада) як політичний інститут у порівняльному вимірі.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Компетенції уряду в парламентській республіці.
2. Компетенції уряду в президентській республіці.
3. Компетенції уряду в напівпрезидентській республіці.
4. Компетенції уряду в канцлерській республіці.
5. Конституційно-правова відповідальність уряду.
6. Фактори забезпечення урядової стабільності.
7. Оцінка стабільності уряду на основі конкретних прикладів.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Делегована правотворчість в європейських країнах.
2. Визначення рівня залежності між урядовою стабільністю та характером кабінету – однопартійні уряди більшості і меншості та коаліційні уряди більшості і меншості.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Використовуючи індекс урядової стабільності обчисліть загальну кількість змін у складі уряду певної групи країн (5-6 країн за вибором студента).

Результати доповісти на практичному занятті.

ТЕМА 12. Порівняльне вивчення місцевого самоврядування.

Практичне заняття 21. Порівняльне вивчення місцевого самоврядування.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Поняття та суб'єкти місцевого самоврядування.
2. Основні системи організації публічної влади на місцях.
3. Структура та порядок формування органів місцевого самоврядування.
4. Компетенція органів місцевого самоврядування.

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення поняття «місцеве самоврядування».
2. Які Ви знаєте суб'єкти місцевого самоврядування?
3. Назвіть органи представницької демократії.
4. У чому полягає відмінність між центральними органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування? Відповідь аргументуйте.
5. Проаналізуйте основні світові моделі місцевого самоврядування.
6. Визначте переваги і недоліки англосаксонської (англо-американської) системи.
7. Визначте переваги і недоліки романо-германської (континентально-європейської) системи.
8. З'ясуйте особливості змішаної (іберійської) системи.
9. Охарактеризуйте структуру сучасних органів місцевого самоврядування.
10. На конкретних прикладах охарактеризуйте порядок утворення комітетів (комісій) місцевих представницьких органів.
11. Визначте порядок надання повноважень місцевим органам.
12. Надайте класифікацію повноважень органів місцевого самоврядування.
13. На основі конкретних прикладів охарактеризуйте, яким чином формуються взаємовідносини між місцевою та центральною владою в державах в залежності від типу політичної системи.
14. На основі конкретних прикладів охарактеризуйте, яким чином здійснюється адміністративний контроль центральної влади над місцевою владою в державах в залежності від політичного режиму.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Характеристика системи місцевого самоврядування в Україні.
2. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід.
3. Місцеве самоврядування в країнах ЄС: порівняльний аналіз.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету здійсніть порівняльний аналіз органів місцевого самоврядування двох європейських країн (за вибором студента).

Завдання 2. Визначте основні проблеми місцевого самоврядування у світовому масштабі.

Результати доповісти на практичному занятті.

ТЕМА 13. Порівняльний аналіз публічної політики.

Практичне заняття 22. Порівняльний аналіз публічної політики.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Як пояснюють різні дослідники поняття «публічна політика». Здійсніть їх порівняльний аналіз.
2. Порівняйте класифікацію держав Г. Алмонда і Дж. Пауелла та Н. Боббіо.
3. Гуртуючись на підходах щодо класифікації держав проаналізуйте функції публічної політики, пов'язані з громадським обслуговуванням.
4. Назвіть та охарактеризуйте основні типології публічної політики в залежності від особливостей політичних систем.
5. Яка з типологій публічної політики побудована на основі порівняння різних демократичних країн, розподілених за типами демократій А. Лейпхартом? Охарактеризуйте її.
6. Яким чином співвідносяться політичні стилі і прийняття рішень з публічних питань?
7. Яким чином конституційний устрій впливає на політику держав?
8. Розкрийте зміст категорії «публічний актор».
9. Порівняйте традиційні і нові типи акторів публічної політики.
10. Які чинники вплинули на появу нових форм участі та нового типу акторів публічної політики?
11. Розкрийте сутність поняття «протестна публічна політика».
12. Яким чином нові форми протестної участі в різних типах політичних систем сприяють змінам системного характеру? Відповідь аргументуйте.
13. Яку роль відіграють в політичній системі суспільства політичні символи?
14. Як сучасна держава здійснює символічну функцію?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Види державної політики як функції виходу із системи: екстракція ресурсів, дистрибутивна діяльність, регулювання людської поведінки, символічні дії.
2. Регулювання державою суспільних відносин та символічні політичні дії.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Здійсніть порівняльну характеристику держав: держава нічний сторож, поліцейська держава, держави загального благоденства, правова держава, мінімальна держава.

Завдання 2. Проаналізуйте нові форми протестної участі акторів публічної політики у різних країнах світу (за вибором студента).

Результати доповісти на практичному занятті.

ТЕМА 14. Порівняльний аналіз партійних систем.

Практичне заняття 23. Порівняльний аналіз партійних систем.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Фактори впливу на формування і розвиток партійних систем (теорія М. Ліпсета і С. Роккана).
2. Типології та типи партійних систем за М. Дюверже, Дж. Сарторі, А. Сайроффом, Ж. Блонделем, Г. Алмондом та Дж. Пауеллом.
3. Порівняльний аналіз ефективності одно-, дво- та багатопартійної систем.

Питання для обговорення:

1. Розкрийте зміст поняття «партійна система».
2. З'ясуйте характер та межі взаємовпливу форми правління та партійної системи.
3. Ґрунтуючись на теорії М. Ліпсета і С. Роккана проаналізуйте фактори які впливають на формування і розвиток партійних систем.
4. Розкрийте основні чинники, які впливають на тип партійної системи.
5. Які способи утворення одно-, дво- та багатопартійних систем виділяє М. Дюверже? Чому його класифікацію партійних систем вважають недосконалою?
6. Порівняйте типологію партійних систем за Дж. Сарторі, А. Сайроффом та Ж. Блонделем.
7. Для якого типу політичних систем характерна атомізована модель? Відповідь аргументуйте.
8. Порівняйте партійні системи поміркованого та поляризованного плюралізму.
9. У чому полягає уточнення «закона Дюверже» Дж. Сарторі?
10. Порівняйте змагальні партійні системи та неконкурентні авторитарні системи (за Г. Алмондом та Дж. Пауеллом).
11. Здійсніть порівняльний аналіз ефективності одно-, дво- та багатопартійної систем. Який, на Вашу думку, тип партійної системи можна визначити найбільш ефективною? Аргументуйте своє твердження.
12. Типологізуйте партійну систему сучасної України.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

Робота з першоджерелами:

1. Ліпсет С., Роккан С. Структури розмежувань, партійні системи та переваги виборців. Попередні зауваження.
2. Праця Дюверже М. «Політичні партії» (1951 р.).
3. Праця Сарторі Дж. «Партії та партійні системи» (1976 р.).

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Позначте «проблемні виміри» партійних систем США, Британії, Німеччини, України, Японії, Китаю.

Завдання 2. Охарактеризуйте партійні системи різних країн (3-4 країни за вибором студентів) з використанням типології Дж. Сарторі.

Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття 24. Порівняльний аналіз сучасних виборчих систем.

Форма проведення: семінар

План семінару:

1. Місце електоральної компаративістики в порівняльній політології.
2. Сучасні виборчі системи.
3. Критерії оцінки ефективності виборчих систем.

Питання для обговорення:

1. Поясніть, якими причинами обумовлено інтерес дослідників-компаративістів до порівняльного вивчення сучасних виборчих систем?
2. Визначте, яке місце займає електоральна компаративістика в порівняльній політології. Відповідь аргументуйте.
3. Охарактеризуйте та порівняйте основні типи виборчих систем.
4. Назвіть та охарактеризуйте різновиди мажоритарної виборчої системи.
5. Назвіть та охарактеризуйте різновиди пропорційної виборчої системи.
6. Назвіть та охарактеризуйте різновиди змішаної виборчої системи.
7. Вкажіть, яка виборча система застосовується в Україні?
8. Визначте переваги і недоліки кожного типу виборчих систем: вимір виборчих систем, виборець та виборча система, партії та виборчі системи, «закони Дюверже».
9. Вкажіть, як виборчі системи впливають на електоральну поведінку виборців, стратегію і тактику кандидатів і політичних партій?
10. Вкажіть, яким чином мажоритарна система впливає на партійну систему?
11. З'ясуйте необхідність історичного підходу до аналізу виборчих систем у сучасних країнах.
12. Проаналізуйте критерії оцінки ефективності різних типів виборчих систем критерії забезпечення представництва та рівня пропорційності / диспропорційності; теорія Е. Рейнольдса і Б. Рейнллі; теорія Т. Кіс; теорія І. Кресіної і О. Ярош; теорія К. Ерроу; теорія О. Мостіпана. Визначте їх переваги і недоліки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Лейпхарт А. про виборчі системи демократичних країн.
2. Вибори в демократичних і недемократичних політичних системах: порівняльний аналіз.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Поясніть, який має вплив виборча система на політичний процес та партійну систему суспільства.

Завдання 2. Використайте індекс Т. Ванханена для останніх парламентських і президентських виборів в Україні. Охарактеризуйте отриманий результат.

Результати доповісти на практичному занятті.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ IV. ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ ТА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ОБ'ЄКТ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 15. Порівняльний аналіз артикуляції інтересів і групи інтересів.

Практичне заняття 25. Порівняльний аналіз артикуляції інтересів і групи інтересів.

***Форма проведення:** дискусія*

Питання для обговорення:

1. Яка роль артикуляції інтересів у функціонуванні політичної системи і яким чином вона здійснюється?
2. Охарактеризуйте структури, які здійснюють артикуляцію інтересів в окремих сучасних державах.
3. Чи можна розглядати зміну домінуючої структури артикуляції інтересів як рух в напрямку демократії? Обґрунтуйте свою відповідь.
4. Що Ви розумієте під групою інтересів?
5. Порівняйте діяльність соціальних та політичних груп в забезпеченні інтересів. Визначте основну мету їх діяльності, спільні і відмінні риси.
6. На конкретних прикладах здійсніть порівняльний аналіз моделей групової політики. Визначте їх особливості, переваги і недоліки.
7. Порівняйте електоральну і функціональну моделі політичного представництва. Визначте їх переваги і недоліки.
8. Охарактеризуйте легітимні і насильницькі канали політичного впливу груп інтересів на інститути влади.
9. За яких обставин група інтересів перетворюється в групу тиску?
10. На конкретних прикладах проілюструйте специфічні аспекти організації інтересів і діяльності політичних груп інтересів у Європі, Північній Америці, Японії і Україні.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Д. Істон про поділ артикульованих політичних інтересів на вимоги до системи та підтримку системи (інструментальну та емоційну).
2. Розробка концепції груп інтересів А. Бентлі, Д. Труменом, Р. Далем.
3. Класифікація груп інтересів.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначте переваги та недоліки особистісної та інституційної артикуляції інтересів.

Завдання 2. На прикладі трьох країн світу (за бажанням студента) за різним політичним режимом проведіть порівняльний аналіз організації інтересів і діяльності політичних груп інтересів.

Результати доповісти на практичному занятті.

ТЕМА 16. Порівняльний аналіз політичної культури.

Практичне заняття 26. Порівняльний аналіз політичної культури.

Форма проведення: дискусія

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення поняття «політична культура».
2. Проаналізуйте західні концепції сутності політичної культури.
3. Яким чином співвідносяться між собою поняття «політична культура», «політична свідомість», «політична поведінка», «функціонування політичних інститутів».
4. Які індикатори політичної культури виокремлюють Г. Алмонд і Дж. Пауелл на рівні політичної системи, політичного процесу, політичного курсу? Здійсніть їх порівняльний аналіз.
5. Вкажіть найважливіші особливості демократичної моделі політичної культури.
6. Назвіть елементи тоталітарно-авторитарної моделі політичної культури.
7. Дайте поняття «консоціативна демократія».
8. Проаналізуйте досвід Нідерландів, Бельгії, Швейцарії та Австрії щодо використання моделі консоціативної демократії.
9. Вкажіть, що перешкоджає використанню моделі консоціативної демократії в Україні.
10. Розкрийте зміст поняття «політична субкультура».
11. Проаналізуйте поперечні та кумулятивні культурні розломи представлені в теорії Г. Алмонда і Дж. Пауелла.
12. Порівняйте вертикальні і горизонтальні політичні субкультури.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Історія виникнення концепції політичної культури.
2. Концепція політичної культури Г. Алмонда і С. Верби та її розвиток в сучасній порівняльній політології.
3. Взаємозв'язок національної ідентичності та політичної культури.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Розгляньте загальні особливості розвитку політичної культури європейських країн на сучасному етапі розвитку.

Завдання 2. На прикладі трьох країн світу (за бажанням студента) за різним політичним режимом проведіть порівняльний аналіз політичної культури.

Результати доповісти на практичному занятті.

ПІДСУМКОВИЙ ТЕСТ.

Звертаю увагу, у завданнях під час тестування використання генеративного ШІ не допускається.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

Навчальним планом передбачено виконання кожним студентом індивідуального навчально-дослідного завдання.

Творча (евристична), наближена до наукового осмислення і узагальнення робота можлива лише як результат організації самостійного навчання з обов'язковою присутністю в ній цілепокладання та його досягнення за допомогою ефективних технологічних схем самоосвіти. Крім того, така робота повинна бути індивідуалізованою з врахуванням рівня творчих можливостей студента, його навчальних здобутків, інтересів, навчальної активності тощо.

Практична реалізація такого принципу навчання пов'язана із використанням в навчальному процесі індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання є видом позааудиторної самостійної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і є необхідною умовою формування підсумкової оцінки з дисципліни.

Одним із найважливіших завдань підготовки здобувачів вищої освіти є широке залучення студентів до навчальних (наукових) досліджень. Знання і уміння, необхідні для вироблення навиків навчально-дослідної роботи майбутні спеціалісти отримують впродовж всього періоду навчання.

Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання сприяє поглибленню і закріпленню теоретичних знань, отриманих студентами при прослуховуванні лекційного курсу та самостійному вивченню дисципліни, виробленню навичок аналізу соціально-політичних явищ та процесів.

Метою ІНДЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчальної дисципліни «Порівняльна політологія» та розвиток навичок самостійної роботи.

Для навчально-дослідної роботи характерна певна послідовність протягом всього процесу дослідження, що дозволяє планувати та поетапно контролювати її результати. Зміст і послідовність виконання навчально-дослідного завдання носять індивідуальний характер і контролюються викладачем, але в цілому рекомендується розподілити і проводити роботу у певній послідовності.

Зміст ІНДЗ. ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми дисципліни, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, практичних занять, охоплює одну тему (декілька тем) або зміст навчального курсу в цілому.

Індивідуальні завдання виконують студенти самостійно під керівництвом викладача. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним

студентом. Завдання можуть мати комплексний характер і тоді до їх виконання можуть залучатися кілька студентів.

Завдання для ІНДЗ повинні мати пошуковий, дослідницький характер, що стимулює студентів до наукової й творчої праці.

Навчальним планом дисципліни «Порівняльна політологія» передбачено ІНДЗ у формі *есе* або *доповіді-презентації*.

Структура індивідуального навчально-дослідного завдання наступна:

Вступ.

Теоретична частина.

Аналітична частина.

Дослідна (проектна) частина.

Висновки.

Перелік використаної літератури, статичної звітності.

Додатки.

ІНДЗ оцінюється за такими критеріями:

- самостійність виконання;
- логічність і послідовність викладення матеріалу;
- повнота розкриття теми (проблемної ситуації або практичного завдання);
- обґрунтованість висновків;
- використання статистичної інформації та довідкової літератури;
- можлива наявність конкретних пропозицій;
- якість оформлення.

Оцінювання індивідуальних завдань проводять за 10 бальною шкалою.

Результати виконання ІНДЗ можуть бути викладені на практичному занятті з відповідної теми, або представлені викладачу для перевірки.

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ІНДЗ

Вид ІНДЗ (есе/доповідь з комп'ютерною презентацією) та його тематика обираються здобувачами вищої освіти самостійно із запропонованого нижче переліку тем, або виконуються на іншу, узгоджену із викладачем тему в межах дисципліни, що вивчається.

№ з/п	Тематика (за вибором)	Кількість годин	
		денна	заочна
	<i>Есе</i>		
1	Про вибір типу порівняльного дослідження		
2	Характеристика і стратегії демократичних переходів країн Центральної та Східної Європи.		
3	Критерії включення пострадянських політичних систем в угруповання демократичних і авторитарних казусів.		
4	Порівняльна характеристика квазіконфедеративних		

	держав Європи.		
5	Порівняльний аналіз військових режимів.		
6	Моделі представницької демократії.		
7	Порівняльний аналіз шляхів формування федерацій в Швейцарії, США та Німеччині.		
8	Президентська форма правління: досвід країн Латинської Америки.		
9	Особливості монархічної форми правління в країнах Арабського Сходу.		
10	Відповідальності монарха і президента як глави держави: зміст та форми.		
11	Формування урядової коаліції: порівняльний аналіз досвіду Польщі та України.		
12	Інститут довіри і недовіри уряду: порівняльний аналіз досвіду застосування.		
13	Територіальні представництва органів державної влади унітарної держави.		
14	Політична консолідація в сучасній світовій політиці.		
15	Система представництва інтересів в США і Німеччині: порівняльний аналіз.		
16	Церква як інститут соціалізації.		
17	Антиглобалістські організації в країнах Західної Європи: порівняльний аналіз.		
	<i>Доповідь з комп'ютерною презентацією</i>		
1	Порівняльна методологія Ш.-Л. Монтеск'є.		
2	Порівняльні дослідження М. Вебера.		
3	Аналітичні категорії політичного процесу і дискурсу в порівняльних дослідженнях.		
4	Основні напрямки сучасного неоінституціоналізму.		
5	Концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.		
6	Кризи модернізації.		
7	Порівняльні дослідження політичних субкультур.		
8	Роль монархії в сучасних розвинутих країнах.		
9	Особливості монархічної форми правління в країнах Арабського Сходу.		
10	Суперпрезидентські республіки.		
11	Особливості змішаних форм правління.		
12	Порівняльна характеристика квазіконфедеративних держав Європи.		
13	Напівпрезидентська форма правління: досвід Польщі і України.		
14	Порівняльний аналіз військових режимів.		
15	Моделі представницької демократії.		

16	Порівняльний аналіз шляхів формування федерацій в Швейцарії, США та Німеччині.		
17	Порівняльний аналіз інститутів представницької влади в пострадянських державах.		
18	Порівняльний аналіз форм федеративної і унітарної державності в пострадянських державах.		
19	Порівняльний аналіз варіантів консоціативної демократії (Нідерланди, Бельгія, Швейцарія, Австрія, Ліван).		
20	Спільне та особливе федеральних та обласних держав (ФРН та Іспанія).		
21	Президентська форма правління: досвід країн Латинської Америки.		
22	Інститут президента за парламентської форми правління: порівняльний аналіз.		
23	Парламент і парламентаризм.		
24	Поняття, особливості формування та діяльності парламентів в країнах Європи: Франція, Німеччини, Великобританія, Італія, Польща, Чехія, Російська Федерація.		
25	Поняття, особливості формування та діяльності парламентів в країнах Північної та Південної Америки: США, Канада, Бразилія, Куба, Аргентина, Уругвай, Парагвай, Чилі.		
26	Поняття, особливості формування та діяльності парламентів в країнах Азії: Китай, Індія, Японія.		
27	Поняття, особливості формування та діяльності парламентів в африканських країнах: Єгипет, ПАР, Сомалі, Зімбабве тощо.		
28	Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Європи: Франція, Німеччини, Великобританія, Італія, Польща, Чехія, Російська Федерація.		
29	Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Північної та Південної Америки: США, Канада, Бразилія, Куба, Аргентина, Уругвай, Парагвай, Чилі.		
30	Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Азії: Китай, Індія, Японія.		
31	Поняття, особливості формування та діяльності урядів в африканських країнах: Єгипет, ПАР, Сомалі, Зімбабве тощо.		
32	Формування урядової коаліції: порівняльний аналіз досвіду Польщі та України.		
33	Інститут довіри і недовіри уряду: порівняльний аналіз досвіду застосування.		
34	Порівняльне вивчення виборчих систем.		

35	Групи інтересів та політичні партії як об'єкт порівняльного дослідження.		
36	Антиглобалістські організації в країнах Західної Європи: порівняльний аналіз.		
	Разом	10	

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

На практичному занятті, під час презентації ІНДЗ/практичних завдань здобувач за умови використання ІІІ повинен надати короткий коментар: як саме він його використовував? Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу? (Це дозволяє побачити процес мислення, а не лише результат).

РОЗДІЛ 4.

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для навчальної дисципліни «Порівняльна політологія» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота тощо)			ІНДЗ	Екзамен	Сума
Теми	Бали	Разом	0-10	0-20	0–100
Тема 1.	0-4	0-70			
Тема 2.	0-4				
Тема 3.	0-3				
Тема 4.	0-3				
Тема 5.	0-3				
Тема 6.	0-4				
Тема 7.	0-7				
Тема 8.	0-4				
Тема 9.	0-4				
Тема 10.	0-4				
Тема 11.	0-4				
Тема 12.	0-3				
Тема 13.	0-3				
Тема 14.	0-4				
Тема 15.	0-3				
Тема 16.	0-3				
Підсумковий тест	0-10				

Відповіді на питання, передбачені планом практичного заняття, оцінюються до 2 балів. Критерії оцінювання наведені в робочій програмі дисципліни та в наступному розділі Методичних рекомендацій.

Результати самостійної роботи студентів в межах кожного практичного заняття можуть бути оцінені до 3 балів. Критерії оцінювання наведені в робочій програмі дисципліни та в наступному розділі Методичних рекомендацій.

У результаті на кожному із практичних занять незалежно від форми його проведення студент може отримати до 5 балів.

Розрахунок підсумкової оцінки за поточний контроль:

$$ПО = k1 \div k2$$

k1 – максимальна кількість балів за форми поточного контролю, вона становить 100 балів:

k2 – вагомий коефіцієнт, він становить 2,17.

Як виконане завдання в межах самостійної роботи може бути зарахована участь в наукових заходах (конференціях, круглих столах, форумах), які корелюють із тематикою курсу та підтверджені відповідними сертифікатами, довідками тощо. Таке рішення ухвалюється викладачем після ознайомлення із відповідним документом. Не може бути зарахована двічі один і той самий вид активності в межах однієї дисципліни.

Дисципліна передбачає контрольний захід у вигляді підсумкового тесту, оцінюється до 10 балів. Критерії оцінювання наведені в робочій програмі дисципліни та в наступному розділі Методичних рекомендацій.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

Тестові завдання, які можуть бути використані для проміжного і підсумкового контролю знань.

У кожному тестовому завданні вибрати тільки одну правильну відповідь, крім зазначених у деяких завданнях. У відкритих тестах на кожне завдання необхідно надати не менше чотирьох правильних текстових відповідей.

1. Дайте визначення поняття «порівняльна політологія»:

- 1) емпірична дисципліна в рамках політичної науки;
- 2) розділ загальної теорії політики;
- 3) самостійна навчальна дисципліна;
- 4) метод порівняльного дослідження.

2. Встановіть логічну послідовність етапів розвитку порівняльної політології:

- 1) плюралістичний;
- 2) традиційний;
- 3) постбіхевіоралістській;
- 4) біхевіоралістський.

1____, 2____, 3____, 4____.

3. Оберіть визначення, яке максимально точно передає зміст поняття «стратегія найбільшої відмінності»:

- 1) поле аналізу, яке обмежується групою країн, які схожі між собою за цілим рядом характеристик;
- 2) порівняння країн, які виступають для дослідника як «представники» меншою мірою двох якісно відмінних типів;

- 3) теоретична обробка отриманих даних;
- 4) одиничні описи політики країн.

4. Назвіть об'єкт порівняльних досліджень сучасного неоінституціоналізму:

- 1) активна роль людини при її зіткненні з нормами;
- 2) поведінка людини як діючого агента зі своїми інтересами без метафізичного пошуку загальних, народних, національних й інших ідей та інтересів;
- 3) політичний інститут як центральний компонент політичного життя;
- 4) природні явища і процеси.

5. Назвіть основні школи, які використовують мережевий підхід в якості методології дослідження політики:

- 1) англосаксонська і німецька;
- 2) англосаксонська і іберійська;
- 3) грецька (еллінська) і постсоціалістична;
- 4) скандинавська і радянська.

6. Г. Алмонд і Б. Пауелл серед основних класів політичних систем, крім примітивних і традиційних, виокремили _____ систему.

- 1) племенну;
- 2) егалітарно-авторитарну;
- 3) модерну;
- 4) елітську мобілізаційну.

7. Порівняйте тоталітаризм і авторитаризм як типи політичного режиму та визначте спільне і відмінне.

Спільним між тоталітаризмом і авторитаризмом є:

Відмінним між тоталітаризмом і авторитаризмом є:

8. Назвіть об'єкт дослідження транзитології:

- 1) процеси політичних змін у країнах, які мали ще незавершені процеси політичної модернізації;
- 2) руйнування демократії;
- 3) критика парадигми транзита;

- 4) форми організації політичного життя.

9. Визначте, ким розроблено проект «свобода у світі», що відображає рівень демократичного розвитку:

- 1) К. Болленом;
- 2) Д. Нейбауером;
- 3) дослідницькою компанією The Economist Intelligence Unit;
- 4) неурядовою міжнародною організацією Freedom House.

10. Назвіть країну з унітарним державним устроєм:

- 1) Австрія;
- 2) Китай;
- 3) Швейцарія;
- 4) Німеччина.

11. Укажіть, яка з країн за формою правління є парламентською республікою:

- 1) Аргентина;
- 2) Німеччина;
- 3) США;
- 4) Іран.

12. Визначте, яким чином за салічною системою здійснюється наслідування престолу:

- 1) лише особами чоловічої статі у порядку первородства;
- 2) особами чоловічої і жіночої статі, тобто монархом стає більш старша за віком дитина;
- 3) жінками лише у разі, коли відсутні законні спадкоємці на престол по чоловічій лінії, у тому числі двоюрідні брати, племінники тощо;
- 4) правлячою сім'єю, а не певною особою.

13. Оберіть три основні функції парламенту:

- 1) артикуляція інтересів;
- 2) безпосереднє управління економікою;
- 3) легістативна;
- 4) проведення дебатів;
- 5) управління соціальними процесами суспільства.

14. Назвіть переваги однопалатних парламентів.

Перевагами однопалатних парламентів є:

15. Встановіть відповідність між країнами та назвами їх парламенту:

1. Іспанія;	а) Едускунта;
2. Швеція;	б) Кортеси;
3. Фінляндія;	в) Конгрес;
4. США.	г) Риксдаг.

1____, 2____, 3____, 4_____.

16. Укажіть, хто з науковців впровадив індекс урядової стабільності:

- 1) Г. Алмонд і Дж Пауелл;
- 2) Ж. Лейн та С. Ерссон;
- 3) Р. Роуз і Д. Ервін;
- 4) М. Дюверже і Дж. Сарторі.

17. Назвіть три типи публічної політики:

- 1) внутрішня політика;
- 2) емоційна політика;
- 3) зовнішня політика;
- 4) розподільна політика;
- 5) секторально-фрагментована політика.

18. Назвіть суттєві недоліки функціонування мажоритарних виборчих систем.

Суттєвими недоліками функціонування мажоритарних виборчих систем є:

19. Назвіть мету лобіювання:

- 1) зміна уряду;
- 2) встановлення нового політичного режиму;
- 3) зміна діючих, або прийняття нових нормативних актів, політико-управлінських рішень;
- 4) гальмування активної соціальної політики.

20. Назвіть важливий принцип політичної культури західнохристиянської цивілізації:

- 1) етатизм, відсутність аскетизму, політична безкомпромісність;
- 2) пріоритет раціонального початку;
- 3) сакральність, пластичність і багатоплановість в інтерпретації вищих цілей суспільства;
- 4) борг, обов'язок, ієрархія, підпорядкування особистості інтересам групи.

21. Визначте, у чому полягає суть проблеми порівняльності як однієї з методологічних проблеми в порівняльній політології:

- 1) суспільне життя нескінченно різноманітне, отже, і кількість змінних, що піддаються виділенню, прагне до нескінченності;
- 2) завданням вченого-компаративіста є не порівняння форм політичних феноменів і їх умов, а пошук залежностей, концепцій і моделей;
- 3) при дослідженні декількох об'єктів завжди виникає питання, чи порівняльні вони;
- 4) порівняння є не стільки технікою зіставлення, розрізнення або об'єднання, а дослідницьким світоглядом.

22. Назвіть, хто є одним з перших емпірично орієнтованих мислителів:

- 1) Платона;
- 2) Нікколло Макіавеллі
- 3) Жана Бодена;
- 4) Германа Файнера.

23. Визначте, ким була запропонована типологія політичних систем, яка включає закриті і відкриті типи:

- 1) Г. Алмондом;
- 2) Д. Істоном;
- 3) Ж. Блонделем;
- 4) А. Лейпхартом.

24. Укажіть, ким розроблено індекс демократизації для дослідження виникнення демократії і залежності цього процесу від розподілу в суспільстві владних ресурсів:

- 1) К. Болленом;
- 2) Д. Нейбауером;
- 3) Т. Ванханеном;
- 4) Ф. Катрайтом.

25. Назвіть одну з найбільш мультикультурних країн Європи:

- 1) Австрія;
- 2) Бельгія;
- 3) Нідерланди;
- 4) Швейцарія.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ»

1. Об'єкт та предмет порівняльної політології як науки.
2. Порівняльна політологія як наукова дисципліна.
3. Категоріальний апарат сучасної порівняльної політології.

4. Функції порівняльної політології.
5. Співвідношення порівняльної політичної науки і прикладного політичного аналізу.
6. Основні етапи розвитку порівняльної політології як науки.
7. Становлення порівняльної політології як самостійної галузі знання про політику і політичне життя суспільства (друга половина XIX сторіччя).
8. Особливості «традиційної» порівняльної політології (перша половина XX сторіччя).
9. Характерні особливості «нової» порівняльної політології (50-70 рр. XX століття).
10. Сучасна плюралістична порівняльна політологія.
11. Значення порівняльного методу.
12. Порівняння як метод аналізу.
13. Проблема подібності та відмінностей в компаративістиці.
14. Методологічні проблеми порівняння.
15. Види компаративістських досліджень.
16. Відмінності між теорією раціонального вибору та біхевіоралізмом, структурним функціоналізмом, марксизмом та «старим» інституціоналізмом.
17. Концептуальне оформлення та основні напрями сучасного неоінституціоналізму.
18. Основні принципи сучасного неоінституціоналізму.
19. Головні напрями теорії раціональної дії: теорія «неможливості Ерроу», принцип «медіанного виборця» та теорія ігор.
20. Основні наукові підходи в теорії політичних мереж.
21. Використання мережевого підходу в якості методології дослідження політики: англосаксонська і німецька школи.
22. Типи політичних мереж.
23. Ефективність політичних мереж. Цінність мережевого підходу у XXI столітті.
24. Поняття політичної системи. Моделі політичної системи.
25. Англо-американський, континентально-європейський, доіндустріальний або частково індустріальний та тоталітарний тип політичних систем за Г. Алмондом.
26. Типологія політичних систем Р. Даля: закрыта гегемонія, включаюча гегемонія, конкурентна олігархія, поліархія.
27. Типологія демократичних політичних систем А. Лейпхарта: деполітизовані, доцентрові, консоціальні, відцентрові демократії.
28. Традиційний, егалітарно-авторитарний, авторитарно-бюрократичний, авторитарно-неегалітарний, конкуруючо-олігархічний, ліберально-демократичний тип політичних систем за Ж. Блонделем.
29. Бездержавний племінний, мобілізаційний (тоталітарний), бюрократично-авторитарний та єднальний (погоджувальний) тип політичних систем за Ч. Ендрейном.
30. Закономірності функціонування політичної системи.

31. Демократія як універсальна категорія порівняльної політології.
32. Типології демократії.
33. Моделі демократії Д. Хелда.
34. Хвилі демократизації: передумови виникнення, стан й характер протікання демократизаційного процесу.
35. Характеристика і стратегії демократичних переходів країн Центральної та Східної Європи.
36. Порівняльний аналіз основних теоретичних підходів до вимірювання демократичності політичних систем.
37. Індекси демократії.
38. Індекс політичних прав і громадянських свобод «Дому свободи» (Freedom House).
39. Поняття та сутність політичного режиму.
40. Основні підходи до типологізації політичних режимів.
41. Спільні та відмінні риси авторитарного та тоталітарного політичних режимів.
42. Особливості порівняння комунізму, фашизму та націонал-соціалізму як тоталітарних політичних режимів.
43. Види авторитарних політичних режимів, їх подібності та відмінності.
44. Форми та моделі демократичних політичних режимів.
45. Політичний режим і політична стабільність.
46. Політична культура як категорія порівняльної політології.
47. Індикатори політичної культури на рівні політичної системи за Г. Алмондом і Дж. Пауеллом.
48. Індикатори політичної культури на рівні політичного процесу за Г. Алмондом і Дж. Пауеллом.
49. Індикатори політичної культури на рівні політичного режиму за Г. Алмондом і Дж. Пауеллом. Консоціативна демократія за А. Лейпхартом.
50. Порівняльне дослідження політичних субкультур.
51. Аналіз публічної політики в порівняльній перспективі.
52. Класифікація держав і функцій публічної політики.
53. Основні типології публічної політики.
54. Актори публічної політики.
55. Основні умови появи нових форм участі та нового типу акторів публічної політики.
56. Порівняльна характеристика форм державного устрою.
57. Сучасні федеративні держави в світі: переваги і недоліки.
58. Форма правління: поняття, концептуалізація, види.
59. Абсолютна і конституційна та нетипові форми монархії.
60. Парламентська, президентська та змішані форми правління.
61. Особливість повноважень монарха у різних монархічних моделях.
62. Обсяг повноважень президента як глави держави.
63. Політична роль і функції парламенту.
64. Основні моделі організації парламентів: однопалатні та двопалатні парламенти.

- 65.Класифікація парламентів.
- 66.Внутрішня організація палат парламентів.
- 67.Кількісний і якісний склад парламентів та їх палат.
- 68.Конституційно-правове положення парламентарія.
- 69.Поняття та призначення уряду.
- 70.Парламентська і позапарламентська моделі формування уряду.
- 71.Типологізація урядів.
- 72.Внутрішня структура та склад урядів: континентальна модель та англосаксонська модель.
- 73.Оцінка урядової стабільності.
- 74.Взаємовідносини між місцевою та центральною владою.
- 75.Типологія партійних систем.
- 76.Порівняльний аналіз ефективності одно-, дво- та багатопартійної систем.
- 77.Порівняльний аналіз основних різновидів мажоритарної виборчої системи.
- 78.Порівняльний аналіз основних різновидів пропорційної виборчої системи.
- 79.Порівняльний аналіз основних різновидів змішаної виборчої системи.
- 80.Порівняльна оцінка виборчих систем: переваги та недоліки.
- 81.Критерії оцінки ефективності виборчих систем.
- 82.Особливості виборчої системи України.
- 83.Гіпотеза Дюверже про співвідношення виборчої і партійної систем.
- 84.Розрахунок індексу Т. Ванханена для парламентських і президентських виборів в Україні. Порівняльний аналіз результатів.
- 85.Артикуляція інтересів як функція політичної системи.
- 86.Плюралістична, корпоративна та патронажно-клієнтельна моделі групової політики.
- 87.Корпоративізм та неокорпоративізм.
- 88.Системи представництва груп інтересів.
- 89.Види і тактика лобіювання. Політичне значення лобізму.
- 90.Порівняльний аналіз традиційного і сучасного: індекси і рівні.

РОЗДІЛ 5. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичне завдання за умови сторонньої допомоги.
	1 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконане завдання у цілому відповідає вимогам, хоча має незначні огріхи.
	2 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичне завдання. Не припускається помилок при його виконанні. Здобувач виступає експертом практичного завдання, що виконали однокурсники.
Самостійна робота здобувача	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює

		фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Підсумковий тест	0-10 балів	Робота складається з 20 тестових питань, кожне з яких має лише одну правильну відповідь, що оцінюється в 0,5 бал.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання <i>есе (без використання III)</i>	0 балів	Завдання не виконано; есе має компілятивний характер; висловлювання не відповідає (за змістом і формою) вимогам, які висуваються до жанру академічного есе.
	1 – 3 бали	Здобувач демонструє неглибоку обізнаність з темою, її інтерпретація поверхова, судження подеколи компелятивні. У роботі простежується комунікативний задум автора, представлений традиційний або обмежений набір ідей, відсутня діалогова (дискусійна) основа. Композиційна структура есе загалом витримана, проте наявні суттєві недоліки в аргументації основних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків (не більше 2 логічних помилок), фрагменти іноді не пов'язані між собою, опущений аналіз суттєвих характеристик явища, не аналізуються альтернативні погляди на проблему. Спостерігається невдале поєднання теорії з фактичним матеріалом, використання риторики (тверджень) замість аргументації (доказів). Здобувач демонструє бідний словниковий запас, одноманітність граматичного ладу мови; спостерігається порушення мовностилістичних норм наукового стилю,

		зокрема наявне недоречне використання засобів виразності, неточне вживання термінології тощо; порушуються орфографічні й пунктуаційні норми.
4 – 6 балів		Здобувач демонструє розуміння проблеми, чітко її формулює, проте розкриває її на низькому теоретичному рівні / заявлена тема розкрита не повно / наявні фрагменти, які не відповідають темі. Авторська модальність і оцінність виявляється невиразно. Здобувач загалом володіє навичками створення академічного тексту, аргументованого доведення тез, загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе, проте стиль викладу, використана лексика і термінологія не завжди відповідає академічним стандартам. Робота характеризується змістовою цілісністю і послідовністю викладу, проте логічно упорядковані думки не пов'язані між собою мовними засобами; вказані наявні альтернативні погляди на проблему без їх адекватної оцінки; спостерігаються порушення у використанні прийомів порівняння й узагальнення. Використано змішаний стиль викладу з превалюванням неформального. Здобувач переважно дотримується лексичних, граматичних норм наукового стилю, проте наявні окремі орфографічні і синтаксичні помилки.
7 – 9 балів		Здобувач демонструє розуміння проблеми, розкриває її на достатньому теоретичному рівні, присутня авторська модальність, оцінність, проте інтерпретація теми недостатньо глибока і самотійна. Здобувач загалом володіє навичками створення академічного тексту, аргументованого доведення, проте тези й приклади не завжди переконливі, здобувач переважно використовує традиційні форми доведення. Загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе, проте стиль викладу, використана лексика і термінологія не завжди відповідає академічним стандартам; виклад зрозумілий і чіткий; наявні незначні порушення логіки чи послідовності викладу; пояснюються альтернативні погляди на проблему та їх оцінка; використовуються прийоми порівняння, зіставлення й узагальнення.

		Текст загалом оформлено правильно, але трапляються поодинокі порушення орфографічних чи пунктуаційних норм.
	10 балів	Здобувач демонструє глибоке розуміння проблеми, чітко її формулює, розкриває на високому теоретичному рівні, обґрунтовано використовує відомості з наукових джерел. Інтерпретація теми глибока й самостійна, переважає авторська модальність й оцінність. Загальна форма викладу відповідає жанру академічного есе; виклад зрозумілий і чіткий; стиль викладу відповідає академічним стандартам. Багатий словниковий запас, лексичні (зокрема термінологічні) та стилістичні засоби використовуються повністю адекватно й виразно. Наведені доведення логічні і обґрунтовані; сформульовані тези переконливі, супроводжуються грамотною аргументацією власної позиції; подаються альтернативні погляди на проблему та їх особиста оцінка автором; доречно й грамотно використовуються прийоми порівняння, зіставлення й узагальнення; судження свідчать про самостійність мислення і широту кругозору автора. Текст повністю відповідає вимогам точності й правильності мовлення; допущені окремі (1-2) мовленнєві або стилістичні огріхи.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – доповідь з презентацією (з використанням ІІІ)	0 балів	Не зараховуються доповідь і презентації, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернета; проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання; завдання не виконано. Автор(ка) не в змозі презентувати матеріал в аудиторії.
	1 бал	Зміст доповіді не відповідає плану, інформація не точна або пропущена, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, відсутні висновки та узагальнення і внутрішня логічна послідовність. Доповідь не є результатом творчої праці. Проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання. Доповідь не відображає зміст роботи, автор(ка) не володіє предметом дослідження. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не

	продемонстровано аналіз і редагування згенерованого III тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація повністю не відповідає вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту, багато її частин не має відношення до теми дослідження. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. За змістом і структурою доповідь і презентація не відповідають вимогам і фаху. Оформлення і мова суттєво не відповідають академічним стандартам. Не вказано, які частини були створені за допомогою III. Не надано опис процесу взаємодії з генеративним III, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. Оформлення тексту доповіді і презентації має суттєві недоліки. Або презентація відсутня. Автор(ка) не може презентувати матеріал в аудиторії, не може відповісти на питання від аудиторії.
2-3 бали	Доповідь не дуже якісна, не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня, робота не відповідає обсягу, її оформлення не відповідає вимогам. Автором(кою) представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації, висновки є нелогічними і необґрунтованими, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого III тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Надано фрагментарний опис процесу взаємодії з генеративним III, включаючи використані

		запити та методи обробки отриманих результатів генерації. У виконанні презентації наявні суттєві недоліки і є окремі недоліки у її оформленні. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження. Презентація погано організована, без творчих знахідок, багато необхідних елементів пропущені. В ній не визначені ключові положення, інформація не точна, на більшість запитань не можливо знайти відповідь. За змістом і структурою презентація не відповідає вимогам, відсутня логіка. Оформлення і мова мають суттєві недоліки щодо відповідності академічним стандартам. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії, відповіді на запитання фрагментарні, або відсутні.
	4-5 балів	Доповідь задовільна, загалом відповідає вимогам, теоретичний аналіз містить неточності, змістовний матеріал представлений схематично, проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення. Порушена логіка представленого матеріалу. Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими. Власна думка не достатньо аргументована фактами, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Частково продемонстровано теоретичний аналіз згенерованого III тексту, але не представлено навички його редагування, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Наочні матеріали представлені в презентації мають фрагментований характер й не відображають зміст передбачуваного дослідження. За змістом і структурою доповідь і презентація є логічні й фахові, але частково не відповідають вимогам. Оформлення і мова частково не відповідають академічним стандартам. Не завжди вказано, які частини були створені за допомогою III. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії.

6-7 балів	Доповідь якісна із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми. Представлено власну точку зору при розкритті проблеми. Проблема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію, основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти, є творчий підхід. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція автора(ки) і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, інколи відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилання на першоджерела. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Проведено інтерпретаційний аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, застосовано критичне мислення, але не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація виконана з дотриманням академічних вимог. У цілому, за змістом і структурою доповідь і презентація відповідають вимогам, логічні, фахові. Оформлення і мова відповідають академічним стандартам. Наявні вказівки, які частини були створені за допомогою ШІ. Автор(ка) впевнено презентує матеріал в аудиторії, але губиться у відповідях на питання від аудиторії.
8-9 балів	Доповідь якісна, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням не вирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами, в логічній послідовності проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань, формулювати висновки за темою дослідження. Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) при розкритті проблеми. Проблема

		розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована фактами, є творчий підхід. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Презентація виконана самостійно і відповідає встановленим академічним вимогам, тема розкрита, усі її частини містять важливі твердження за темою дослідження, відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня, привертає увагу аудиторії, але має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, мають місце окремі недоліки непринципового характеру у виконанні презентації та її оформленні. Автор(ка) вільно презентує матеріал в аудиторії, впевнено відповідає на питання від аудиторії, але подекуди може припускатися незначних помилок. Доповідь і презентація підготовлені без використання ШІ, але його застосування було здійснено для пошуку джерел, що містять позиції та думки вчених про напрями та способи вирішення поставленого завдання (з обов'язковим посиланням на відповідні джерела).
10 балів		Подана у доповіді інформація чітка і зрозуміла. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Відображена світоглядна позиція автора(ки), його/її погляд на сутність проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на реальні факти, узагальнення і висновки дозволяють чітко визначити авторську позицію. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на запитання правильні, стислі, аргументовані. Презентація

		виконана самостійно і відповідає змісту темі дослідження; хід дослідження представлений чітко, структуровано і логічно; тему розкрито повно й різнобічно; дотримані всі вимоги щодо технічного й естетичного оформлення роботи й орфографічного стандарту. У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Малюнки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю. Доповідь і презентація підготовлені без використання ІІІ.
--	--	--

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не відповідає на запитання.
1-5 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
6-10 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.
11-15 балів	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але здобувач припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.
16-20 балів	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; відповідаючи, здобувач розмірковує, робить власні висновки виконує правильно практичне завдання.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, логікою та аргументованістю. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати

	поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 B)	Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом порівняльної політології в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, аргументовано висловлює свої думки, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але припускається несуттєвих помилок; виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною.
Добре (74-81 C)	Здобувач добре володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення порівняльної політології, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Не завжди виявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань під час самостійної роботи. Усні відповіді відрізняються впевненістю, повнотою, але не логікою та аргументованістю. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач частково володіє навчальним матеріалом, передбаченим робочою програмою дисципліни. Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач опанував навчальний матеріал в мінімально допустимому обсязі, передбачений програмою навчальної дисципліни. Відповіді неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності викладання. При розкритті теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації основних закономірностей. Має практичні навички, достатні для

	виконання завдань на рівні мінімально допустимих вимог. При вирішенні завдань виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але не розуміє достатньою мірою мету роботи, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок. Виконує завдання зі значною кількістю грубих помилок.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач недостатньо володіє початковим матеріалом (менше, ніж половина обсягу навчального матеріалу), знання фрагментарні, під час відповіді припускається суттєвих помилок, не може викласти зміст основних положень, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, принципові помилки в ході виконання завдань, не може самостійно виконати роботу. Здобувач демонструє недостатній рівень сформованості компетентностей за заданими стандартами по деяких складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність їх доопрацювання та повторного складання контрольних заходів.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не володіє навчальним матеріалом передбачений програмою навчальної дисципліни, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, не усвідомлює мету вивчення дисципліни, відсутні практичні уміння та навички, не вміє орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, більшість навчальних завдань не виконано. Здобувач демонструє повну не сформованість компетентностей за заданими стандартами по всіх складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність повторного вивчення курсу.

Шкала оцінювання за всіма видами контролю (екзамен):

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	задовільно
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Кулаковський П. М. Країни світу: державний устрій : навч.-наочний посіб. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 164 с.
2. Піча В. М., Хома Н. М. Політологія : підручник. 5-те вид., виправ. і доп. Львів : ПП «Магнолія», 2025. 304 с.
3. Політологія : навч. посіб. / О. С. Білоусов, В. О. Бабіна, І. Б. Кривдіна та ін. 2-ге вид. Київ : Каравела, 2022. 168 с.
4. Шабанов М. О. Сучасні політичні режими: концептуальні засади та практичний вимір : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2022. 143 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049482.pdf>
5. Almond G., Bingham Powell G., Dalton R., Strom K. Comparative Politics Today: A World View. Pearson Education, 2023.
6. Clark J., Golder R., Golder M. Comparative Politics: Integrating Theories, Methods, and Cases. Oxford University Press, 2022.

Допоміжна література

1. Бахматєєв А. Особливості проведення виборчих кампаній при різних виборчих системах. *Політичне життя*. 2021. № 4.
2. Березовська-Чміль О. Порівняльний аналіз демократичного й авторитарного політичних режимів. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: Політологія. Вип. 15. 2023. С. 11–17. <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/48/47>
3. Гедікова Н. П. Цифрова трансформація виборчих технологій: порівняльний аналіз досвіду США та України. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. Вип. 53. С. 267–271.
4. Долженков О. О. Методологічні проблеми порівняльного аналізу політичних інститутів та процесів. *Політичне життя*. 2022. № 2. С. 70–77. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/12176>
5. Дяченко О. В. Роль «національних символів» у політичному дискурсі. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Серія: Політичні науки, 2023. Вип. 8. С. 38-43. URL: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2023.8.6>
6. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / авт. кол.: Г. І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Т. А. Бевз, С. Г. Брехаря, М. С. Кармазіна та ін. Київ : тПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с. <https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/ZMINY-POLITYChNYKh-REZhYMIV.pdf>
7. Кобильник В. В. Ролі порівняльного аналізу у формуванні політичних рішень. *Політологічний вісник*. 2024. № 92. С. 175–185. <file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/230-459-1-SM.pdf>

8. Кобильник В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток політичної компаративістики. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2023. Т. 2. № 57. С. 118–127. URL: <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/276676>
9. Кобильник В. Проблемні аспекти застосування порівняльного методу дослідження політики. *Регіональні студії*. Ужгород, 2023. № 33. С. 162–165.
10. Милосердна І. М., Краснопольська Т. М. Індигенна демократія: від концептуалізації до інституціоналізації. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. С. 108–116. URL : http://app.nuoua.od.ua/archive/71_2023/15.pdf
11. Політична система України: конституційна модель та політичні практики : монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/Politychna_systema_Ukrainy_.pdf
12. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть : колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря; [авт. колект.: В. Бурдяк, В. Бусленко, Є. Гайданка, та ін.]. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2023. 680 с.
13. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику “глава держави–парламент–уряд” та їхні наслідки для політичного процесу : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с.
14. Шабанов М. Політико – антропологічний дискурс у розробці сучасних тоталітарних режимів: концептуальні засади та та проблемні аспекти. *Вісник Львівського університету*. Філософсько – політологічні студії. 2023. Вип. 48, С. 314–321. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/48_2023/39.pdf
15. Frederic Volpi. Comparative Politics: Principles of Democracy and Authoritarianism. Oxford University Press, 2024.
16. Hedikova N., Muzychenko G. Current Local Government Institute reforming: Polish and Ukrainian cases. *European journal of transformation studies*. 2021. Vol. 9, №. 1. P. 87–100.
17. Raunio T., Wagner W. The Party Politics of Foreign and Security Policy. *Foreign Policy Analysis*. 2020. Vol. 16, iss. 4. P. 515–531.
18. Dino Bozonelos, Julia Wendt, Charlotte Lee. Introduction to Comparative Government and Politics. 1st edition. Publisher: Academic Senate for California Community Colleges. 2022. 421 p. URL: <https://introcp.com/wp-content/uploads/2022/06/ICGP-Version-01.pdf>
19. Handbook of Comparative Political Institutions Edited by Adrian Vatter, Full Professor of Political Science and Rahel Freiburghaus, Postdoctoral Researcher, Institute of Political Science, University of Bern, Switzerland. 2024. 538 p. URL: <https://www.e-elgar.com/shop/gbp/handbook-of-comparative-political-institutions-9781803929088.html>

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Президент України. URL: <http://www.president.gov.ua/>
1. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. Урядовий кур'єр. URL: <http://www.ukurier.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Бібліотека Університету Ушинського. URL: <http://library.pdpu.edu.ua>

Журнали:

1. Comparative Politics. URL: <http://web.gc.cuny.edu/jcp/index.htm>
2. Comparative Political Studies. URL: <http://www.sagepub.co.uk>
3. European Journal of Political Research. URL: <http://www.wkap.nl/prod/j/0304-4130>
4. The Journal of Politics, Texas University. URL: <http://www.utexas.edu/utpress/journals/jjop.html>
5. World Politics, Princeton University. URL: http://muse.jhu.edu/journals/world_politics/
6. Political Science, Stanford University. URL: <http://polisci.annualreviews.org/>
7. American Political Science Review, Michigan University. URL: <http://www.ssc.msu.edu/~apsr/>
8. Democratisation. URL: <http://www.frankcass.com/jnls/index2.htm>
9. Дослідження стану свободи в світі («Дім свободи»). URL: <http://www.freedomhouse.org>
10. Дослідження громадської думки «Євробарометр». URL: <http://europa.eu.int/comm/dg10/epo/polls.html>